

Література

1. Завальна Ж. В. Валютне право України : навч. посібник / Ж. В. Завальна, М. В. Старинський. – Суми : ВТД «Університетська книга», 2005. – 304 с.
2. Карманов Є. В. Банківське право України : навчальний посібник / Є. В. Карманов. – Х. : Консум, 2000. – 464 с.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення : від 7 грудня 1984 року № 8073-X // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1984. – № 51. – Ст. 1122.
4. Конституція України : від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР // ВВР. – 1996. – № 30.–Ст. 141.
5. Кравченко Л. М. Правові засади валютного регулювання і контролю в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юридичних наук : спец. 12.00.07 «Теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Л. М. Кравченко. – Ірпінь, 2003. – 19 с.
6. Митний кодекс України : від 11 липня 2002 року № 92-III // ВВР. – 2002. – № 38–39. – Ст. 288.
7. Осипов С. К. Государственно-правовые основы валютного регулирования и валютного контроля в Российской Федерации : дис. ... кандидата юридических наук : 12.00.12 / Осипов Сергей Константинович. – Москва, 2000. – 193 с.
8. Про банки та банківську діяльність : закон України : від 7 грудня 2000 року № 2121 – III // ВВР. – 2001. – № 5–6. – Ст. 30.
9. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України : від 6 липня 1995 року № 265/95-ВР // ВВР. – 1995. – № 28. – Ст. 205.
10. Про затвердження Положення про валютний контроль : постанова Правління НБУ : від 8 лютого 2000 року № 49 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 14. – Ст. 41.
11. Про затвердження Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства : Постанова Правління НБУ : від 28 серпня 2001 року № 369 // Офіційний вісник України. – 2001. – № 41. – Ст. 165.
12. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України : від 16 квітня 1991 року № 959-XI // ВВР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
13. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України : від 23 вересня 1994 року № 185/94-ВР // ВВР. – 1994. – № 40. – Ст. 364.
14. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України : від 19 лютого 1993 року № 15-93 // ВВР. – 1993. – № 17. – Ст. 184.
15. Савченко Л.А. Фінансово-правовий механізм формування дохідної частини бюджетів : курс лекцій / [Савченко Л.А., Цимбалюк А.В., Капріца В.Т. та ін.]. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2002. – 357 с.
16. Финансовое право : учебник / [Грачева Е. Ю., Горазеев Н. Г., Малиновская В. М. и др.] ; под ред. Е. Ю. Грачевой. – М. : Право и закон, КолосС, 2003. – 384 с.
17. Фінансове право : підручник / [Алісов Є. О., Воронова Л. К., Кадькаленко С. Т. та ін.] ; керівник авт. колективу і відп. ред. Л. К. Воронова. – [3-е вид., виправлене та доповнене]. – Х. : Фірма «Консум», 1999. – 496 с.

УДК 351.749.6

А. С. Крижановський
Інституту права та психології
НУ «Львівська політехніка»

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРУЛЬНОЇ СЛУЖБИ МІЛІЦІЇ З ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

У статті розглядаються адміністративно-правові засади діяльності патрульної служби міліції з охорони громадського порядку. Розкривається правова характеристика та зміст законодавчих і відомчих нормативних актів, основні засади організації діяльності патрульної служби.

Ключові слова: адміністративно-правові засади, патрульна служба міліції, охорона громадського порядку, правопорушення.

В статье рассматриваются административно-правовые основы деятельности патрульной службы милиции по охране общественного порядка. Раскрывается правовая характеристика и содержание законодательных и ведомственных нормативных актов, основные принципы организации деятельности патрульной службы.

Ключевые слова: административно-правовые основы, патрульная служба милиции, охрана общественного порядка, правонарушения.

The article deals with administrative and legal principles of patrol officers on public order. Uncover the legal description and content of legislation and departmental regulations, the basic principles of organization of the patrol.

Key words: administrative and legal principles, patrol police protection of public order offenses.

Постановка проблеми. Діяльність міліції щодо забезпечення прав, свобод, законних інтересів громадян, захисту життя, здоров'я, майна від злочинних посягань потребує постійного вивчення та удосконалення. МВС України, визначаючи основні завдання службової діяльності, ставить за мету забезпечення пріоритетних напрямів наукових досліджень проблем удосконалення діяльності міліції щодо зміцнення правопорядку на основі комплексного використання сил і засобів міліції.

Аналіз досліджень даної проблеми. Дослідженню різних аспектів охорони громадського порядку підрозділами патрульної служби були присвячені роботи українських вчених-адміністративістів, зокрема: М.І. Ануфрієва, А.В. Войцеховського, В.К. Гіжевського, В.Л. Грохольського, Є.В. Додіна, С.С. Єсімова, Р.А. Каложного, Л.В. Ковалюка, М.В. Коваліва, М.В. Корнієнко, Ю.Ф. Кравченка, В.І. Олефіра, В.Л. Ортинського, О.І. Остапенка, І.М. Пахомова, С.В. Петкова, В.Д. Суцєнка, В.О. Шамрая та ін.

Метою статті є дослідження адміністративно-правові засади діяльності патрульної служби міліції з охорони громадського порядку.

Вклад основних положень. Підрозділи патрульної служби – це структурні ланки, які безпосередньо входять до складу відповідних органів внутрішніх справ як полки, батальйони, роти, взводи, відділення, групи цієї служби і виконують функції з організації охорони громадського порядку та мають закріплені у відомчих нормативних актах владні повноваження щодо їх здійснення. У такому розумінні організація означає складову змісту діяльності щодо впорядкування певних суспільних відносин, спрямованих на стабілізацію оперативної обстановки, раціональну побудову служб апарату (суб'єктів організації) за напрямками діяльності патрульної служби щодо охорони громадського порядку, взаємодії з внутрішніми військами та територіальними органами з питань конвоювання засуджених, арештованих і взятих під варту осіб (спеціального контингенту) та інших, а також системи загалом як сукупності відповідних елементів, що взаємодіють між собою і утворюють органічну єдність. Забезпечення громадського порядку – це діяльність нарядів міліції з охорони громадського порядку і боротьби з правопорушеннями.

У цьому контексті вбачається актуальним визначення основних засад організації діяльності патрульної служби з охорони громадського порядку.

Засади визначають зміст і спрямованість правового регулювання суспільних відносин щодо діяльності патрульної служби міліції та включають загальнолюдські, типологічні, конкретно-історичні, міжгалузеві, галузеві ознаки.

Загальнолюдські ознаки зумовлені певним рівнем розвитку цивілізації, втілюють прогресивні здобутки адміністративного права, історії людства і широко визнані у міжнародних документах. До цих ознак, зокрема, належать: захист прав і свобод людини; юридична рівність громадян перед законом; верховенство закону; верховенство закону як акту волевиявлення вищого представницького органу державної влади; єдність юридичних прав і обов'язків людей; закріплення в нормах права процесуальних механізмів захисту прав людей; застосування юридичної відповідальності тільки у разі вчинення особою винного протиправного діяння.

До типологічних ознак засад діяльності патрульної служби міліції належать: гуманізація діяльності, збільшення питомої ваги відомчих нормативних актів, які гарантують соціальну захищеність кожної людини; закріплення охорони різних форм власності; розширення застосування сучасних технічних засобів.

Конкретно-історичні ознаки відображають специфіку діяльності патрульної служби в реальних соціальних умовах; тактичних прийомів оперативно-службової діяльності; зміни організаційно-штатної структури; інтенсифікації нормотворчої діяльності насамперед з питань соціального захисту громадян; різноманіття форм та методів застосування сил та засобів.

Міжгалузеві ознаки засад діяльності патрульної служби характеризують передусім організацію взаємодії з іншими правоохоронними органами, громадськістю з метою належного забезпечення громадського порядку та громадської безпеки.

Галузеві ознаки охоплюють лише організаційну побудову, визначають завдання і функції, виховні та організаційно-правові форми, методи та засоби їх реалізації. За своїм правовим і практичним положенням така галузева служба є основним видом діяльності міліції з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю, забезпечення громадського порядку.

Основні завдання патрульної служби міліції знаходять конкретизацію у функціях її підрозділів. При цьому необхідно враховувати їх специфічний зв'язок: якщо завдання характеризують мету, якої необхідно досягти, то функції визначають зміст діяльності для досягнення цієї мети.

Патрульній службі міліції для ефективного виконання свого основного завдання, що полягає в

охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю, вкрай необхідні відповідні кадрові, достатні матеріальні та технічні ресурси, під якими прийнято розуміти вживаний у Статуті патрульно-постової служби міліції України термін “сили і засоби”. Від правильного розташування сил і засобів, а також умілого їх використання значною мірою залежить успішне виконання завдань патрульної служби з охорони громадського порядку.

Сили і засоби виступають основними елементами організаційної структури патрульної служби міліції та призначені для охорони громадського порядку, забезпечення особистої безпеки громадян і громадської безпеки. Правильна розстановка та вмiле використання сил і засобів належать до організаційної діяльності органів внутрішніх справ [1, с. 53-55].

Патрульну функцію як різновид діяльності здійснює система підрозділів з відповідними апаратами управління. Вони мають певну організаційну побудову, згідно з якою за нею та її складовими закріплено весь комплекс завдань і функцій, спрямованих на забезпечення охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю [2, с. 4-5].

Об’єкт організації визначає суб’єкт управління, його функції, склад та структуру. Ці положення стосуються як системи апаратів та підрозділів міліції громадської безпеки в цілому, так і патрульної служби, внутрішньої організації кожної з її окремих ланок [3, с. 12-13].

Організаційна структура ОВС, включаючи патрульну службу, становить цілісну систему, засновану на поділі функцій між посадами та підрозділами, що взаємодіють між собою. Їй притаманні такі властивості, як централізація і децентралізація, інтегрування і диференціація, структуризація і проектування, адаптація і саморегулювання, регулювання тощо [4, с. 37-38]. Вона є засобом, за допомогою якого забезпечуються максимальні результати виконання завдань з охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю.

Процес удосконалення організаційної будови патрульної служби органів внутрішніх справ вимагає приведення її у відповідність з вимогами сьогодення. Але і в цьому випадку застосування наукових методів проектування структур надає можливість ще до впровадження тих чи інших пропозицій у практику оцінити їх, побачити недоліки і обрати найбільш оптимальний варіант. Якщо ж такі зміни здійснювати часто, то це може призвести до небажаних наслідків, що полягатимуть у неякісному виконанні завдань, які стоять перед органами внутрішніх справ.

Наявність у структурі патрульної служби міліції організаційних зв’язків не тільки забезпечує цілісність організації, а й впорядковує розташування усіх його елементів. Ці зв’язки можуть по-різному поєднувати між собою посади та структурні підрозділи.

Під організаційною побудовою підрозділів патрульної служби міліції слід розуміти сукупність підрозділів, наділених функціями та повноваженнями для виконання завдань з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, систему взаємовідносин цих підрозділів, що наділені широким спектром діяльності, постійно взаємодіють з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та державного кордону.

Організаційну структуру підрозділів патрульної служби міліції визначають завдання та функції, які вона виконує. Загалом вони окреслені у Законі України “Про міліцію”.

Функції і права патрульної служби визначають Статут патрульно-постової служби міліції України та інших нормативно-правових актів, які окреслюють їх компетенцію. Практичну реалізацію функцій та завдань зазначеної служби забезпечують керівники органів внутрішніх справ, начальники та командири апаратів і підрозділів патрульної служби за двома взаємопов’язаними напрямками: внутрішньо- та зовнішньоорганізаційним.

Об’єктами управлінського впливу перш за все виступають:

- адміністративно-виконавча діяльність апаратів управління і підрозділів патрульної служби міліції;
- забезпечення виконання функціональних обов’язків особового складу;
- управління його службовою діяльністю співробітників;
- підбір, розстановка, навчання і виховання кадрів;
- планування роботи; підготовка та прийняття рішень щодо розстановки сил і засобів;
- оперативне управління підрозділами;
- контроль та перевірка виконання поставлених завдань;
- узагальнення та поширення передового досвіду тощо.

Органічний зв’язок між апаратами управління та підрозділами патрульної служби полягає в тому, що зазначені апарати (відповідно із галузевим розподілом функцій в органах внутрішніх справ) здійснюють керівництво підрозділами, які знаходяться в їх оперативному підпорядкуванні, контролюють їх службову діяльність, надають їм практичну допомогу в організації роботи на місцях тощо.

Апарати управління патрульної служби у свою чергу виступають як сукупність людей, об’єднаних для спільної діяльності, реалізації у межах визначеної структури відповідних на основі норм чинного законодавства і діючих у рамках відповідної організаційно-штатної одиниці заходів, що є особливим видом організації.

Доцільно зауважити, що підрозділи патрульної служби – це підрозділи міліції, які безпосередньо здійснюють охорону громадського порядку та виконують інші адміністративно-виконавчі функції [5, с. 270].

Ефективність практичної діяльності підрозділів патрульної служби міліції багато в чому залежить від організації роботи відповідних апаратів управління. У свою чергу критерієм оцінки роботи апаратів

патрульної служби є кінцевий результат практичної діяльності її підрозділів з охорони громадського порядку, запобігання злочинам, їх припинення та розкриття та захисту власності від протиправних посягань.

Існуюча структура підрозділів патрульної служби забезпечує організацію охорони громадського порядку згідно з планами комплексного використання сил і засобів міліції єдиної їх дислокації. Підрозділи патрульної служби органів внутрішніх справ, які беруть участь в охороні громадського порядку з урахуванням призначення, підпорядкованості, ролі та місця в діяльності патрульної служби, поділяються на основні та допоміжні сили.

Основні сили – це підрозділи патрульної служби органів, безпосереднім обов’язком яких є охорона громадського порядку у громадських місцях. У системі ОВС до них належать: батальйони, роти, взводи, відділення. Основні сили патрульної служби міліції, що беруть участь в охороні громадського порядку, відповідно до ст. 9 Статуту ППСМ України перебувають у безпосередньому підпорядкуванні начальників (відділу, відділення міліції), які організовують охорону громадського порядку.

Придані сили – це підрозділи органів внутрішніх справ, які відповідно до розпорядження старшого начальника вищого органу скеровуються в оперативне підпорядкування до начальника органу нижчого рівня з метою посилення патрульної служби міліції при ускладненні оперативної обстановки або виникненні певних обставин (проведення масових заходів, виникнення стихійного лиха, інших надзвичайних подій). До них належать: резервні підрозділи МВС України, особовий склад навчальних закладів МВС України, частини внутрішніх військ, підрозділи “Беркут”, а також підрозділи управлінь, що направлені для охорони громадського порядку на дільницю іншого органу.

Для успішного вирішення завдань, підвищення ефективності діяльності підрозділи патрульної служби міліції забезпечуються різними видами технічних засобів та службовими тваринами.

Удосконалення форм та методів патрульної служби потребує розробок новітньої техніки, що зможе забезпечити високу результативність при мінімальних затратах сил і часу. Науковий прогрес створює сприятливі умови для оснащення підрозділів патрульної служби необхідною технікою, що у свою чергу сприяє виробленню ефективних тактичних форм і прийомів діяльності патрульних нарядів.

Необхідно також зауважити, що застосування транспортних засобів суттєво сприяє мобільності міліцейських нарядів, дозволяє швидко реагувати на звернення громадян про допомогу, припиняти правопорушення, переслідувати злочинців і заримувати їх.

При організації служби з охорони громадського порядку основна роль відводиться патрульній службі міліції, яка співпрацює з підприємствами та громадськими формуваннями. Вміла організація взаємодії нарядів з іншими службами міліції, підвищення професійної майстерності працівників та удосконалення процесу організації за рахунок комплексного використання сил сприяє забезпеченню належного правопорядку.

Розкриваючи зміст комплексного використання сил і засобів міліції в охороні громадського порядку, необхідно згадати і про організацію та проведення інформаційно-аналітичної роботи, що дозволяє керівникам управління, органу чи підрозділів патрульної служби вживати необхідних, достатньо повних та своєчасних організаційних заходів.

Під організаційними заходами в науці адміністративного права розуміють свідомий акт керівника апарату, командира стройового підрозділу, пов’язаний із вибором мети дій, шляхів та засобів його досягнення [6, с. 219-220]. Рішення начальника відділу, його заступника – начальника міліції громадської безпеки, командира підрозділу стосовно організації патрульної служби повинно відображати, на нашу думку:

- загальне завдання органу, яке визначається, виходячи із оперативної обстановки, що склалася;
- план організації патрульної служби (об’єкти, на яких необхідно зосередити основні сили, чисельність, види, склад нарядів, розподіл їх за маршрутами у різний час доби; характер та форми маневрування силами і засобами);
- завдання щодо матеріально-технічного забезпечення; завдання патрульних нарядів, їх обов’язки, порядок взаємодії між ними, іншими співробітниками міліції, представниками підприємств, громадських формувань з охорони громадського порядку та державного кордону;
- можливість і форма маневрування силами та засобами під час зміни обстановки; порядок підтримання зв’язку з нарядами; строки подання інформації, сигнали та умовні знаки; порядок контролю за несенням служби; - час готовності до виконання службових завдань.

Складність і різноманітність завдань, що виникають у процесі охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, обумовлюють більшість організаційних заходів, які приймаються органами внутрішніх справ.

З огляду на правову характеристику та зміст відомих нормативних актів, на підставі яких проводяться зміни організації патрульної служби у сфері охорони громадського порядку і безпеки, їх можна умовно поділити на три основні групи.

До першої групи належать установчі акти, що визначають найбільш загальні положення діяльності органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку. Такими є закони, постанови Кабінету Міністрів України накази, інструкції, положення, статuti та інші нормативно-правові акти, які приймаються на рівні МВС України.

Другу групу становлять заплановані заходи організаційного характеру, передбачені різними

планами, що розробляються в МВС України, Управлінні МВС України. Нормативна цінність їх полягає в тому, що плани містять найважливіші питання щодо поліпшення діяльності патрульної служби, реалізація яких вимагає додаткових зусиль.

Третя група організаційних документів містить розроблені на основі всебічного аналізу та оцінки оперативної обстановки планів щодо комплексного використання в охороні громадського порядку сил міліції, громадських формувань.

Висновки. Діяльність патрульної служби органів внутрішніх справ здійснюється на підставі системи законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів. Відомчим нормативним актам відводиться роль регулювання зовнішньої та внутрішньої організації діяльності патрульної служби з метою підвищення ефективності охорони громадського порядку та громадської безпеки, а також проведення активної правової роз'яснювальної роботи, що сприяє підвищенню рівня правової освіти суспільства, виховання в громадян поваги до закону.

Література:

1. *Організація управління міськрайліноорганами внутрішніх справ. Методичні рекомендації.* – К. : Інспекторське управління Головного штабу МВС України, 2006. – 155 с.
2. *Зінченко М.Д. Дії працівників патрульної служби МВС України при отриманні повідомлення про злочин, з охорони громадського порядку та при оформленні дорожньо-транспортної пригоди на території обслуговування / М.Д. Зінченко, С.П. Шибіко.* – К. : МВС України, 2006. – 26 с.
3. *Басова Ю.Ю. Контрольно-наглядова діяльність міліції громадської безпеки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.07. “Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право” / Ю.Ю. Басова.* – Харків, 2006. – 20 с.
4. *Ковалів М.В. Основи управління в органах внутрішніх справ : навч. посіб. / Ковалів М.В., Паньонко І.М., Скиба Я.Д.* – Львів: Львів. юрид. ін-т МВС України, Афіша, 2004. – 171 с.
5. *Адміністративна діяльність міліції : підруч. / [Рябченко О.П., Комзюк А.Т., Гуменюк В.А. та ін.] ; за ред. О.М. Бандурки.* – Х.: Вид. Нац.ун-ту внутр. справ, 2004. – 448 с.
6. *Авер'янов В.Б. Управлінське рішення / В.Б. Авер'янов, В.К. Колтаков // Юридична енциклопедія. НАН України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького : у 6 т. / голов. редкол.: Шемшученко Ю.С. (голова) [та ін.]. – К. : Українська енциклопедія, 2004. – Т. 6. – С. 219–220.*

УДК 343.98

В.С.Канюка
Перший заступник
начальника ГУ МВС України у Львівській
області

ОБСТАВИНИ, ЩО ПІДЛЯГАЮТЬ ДОКАЗУВАННЮ У НЕЗАКІНЧЕНИХ ЗЛОЧИНАХ

У статті на основі дослідження думок провідних науковців у галузі кримінального процесу, а також аналізу матеріалів кримінальних справ автор поставив собі завданням виокремити обставини, що підлягають доказуванню у незакінчених злочинах.

Ключові слова: незакінчені злочини, готування та замах на злочин, доказування, предмет доказування, кримінальна справа, факти, відомості, фактичні дані.

В статье на основе исследования мнений ведущих научных работников в отрасли криминального процесса, а также анализа материалов уголовных дел автор поставил себе заданием выделить обстоятельства, которые подлежат досказыванию в незаконченных преступлениях.

Ключевые слова: незаконченные преступления, приготовления и покушение, на преступление, досказывание, предмет досказывания, уголовное дело, факты, сведения, фактические данные.

In the article on the basis of research of opinions of leading research workers in industry of criminal process, and also an author put the analysis of materials of criminal cases by a task to select circumstances which are subject finishing telling in unfinished crimes itself.

Keywords: unfinished crimes, preparations and attempt, on a crime, finishing telling, article of finishing telling, criminal case, facts, information, fact sheets.